

Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

Т. І. Швидка

КОНКУРЕНТНЕ ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Навчальний посібник

Харків
«Право»
2026

Рецензенти:

Д. В. Задихайло – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, член-кореспондент НАПрН України;

О. П. Подцерковний – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія», член-кореспондент НАПрН України

*Рекомендовано до друку на засіданні кафедри господарського права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 7 від 15 січня 2026 року)*

Швидка Т. І.

Ш35 Конкурентне право: теорія та практика : навч. посіб. / Т. І. Швидка. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2026. – 144 с.

ISBN 978-617-8759-52-0

У навчальному посібнику викладено сучасні теоретичні та практичні засади конкурентного права як складової господарсько-правового механізму регулювання економічних відносин. Розкрито правову природу економічної конкуренції, її роль у формуванні та реалізації економічної політики держави, систему та функції конкурентного права, а також інституційні й процедурні механізми його правозастосування.

Особливу увагу приділено діяльності Антимонопольного комітету України, правовим формам контролю за монополізацією ринків, концентраціями та антиконкурентними узгодженими діями, захисту від недобросовісної конкуренції, а також особливостям застосування конкурентного законодавства у сфері публічних закупівель, на цифрових ринках і в умовах воєнного та післявоєнного відновлення економіки. Окремий розділ присвячено природним монополіям і державному регулюванню, зокрема анбандлінгу як інструменту демонополізації ринків.

Навчальний посібник призначений для студентів магістратури юридичних спеціальностей, аспірантів, викладачів, а також практикуючих юристів і фахівців у сфері конкурентної політики.

УДК 346.546

Зміст

Вступ	6
-------------	---

Розділ I

Теоретико-правові засади конкурентного права

1.1. Конкуренція як економіко-правова категорія	8
1.2. Конкурентне право в системі господарського права	15
1.3. Публічні та приватні інтереси у конкурентному праві.....	17
1.4. Функції конкурентного права в ринковій економіці.....	18
1.5. Конкурентна політика держави: еволюція, доктрина, методологія	20

Розділ II

Джерела та система конкурентного права

2.1. Моделі конкурентного права та їх вплив на формування законодавства (американська та європейська)	22
2.2. Виникнення та розвиток конкурентного законодавства іноземних держав	22
2.3. Право Європейського Союзу у сфері захисту конкуренції	26
2.4. Історія розвитку конкурентного законодавства України та його сучасний стан	27

Розділ III

Інституційний механізм захисту конкуренції

3.1. Антимонопольний комітет України: правовий статус і місце в системі органів державної влади	31
3.2. Організаційна структура та колегіальні органи Антимонопольного комітету України	33
3.3. Повноваження та завдання Антимонопольного комітету України	36
3.4. Взаємодія АМКУ з судами, органами державної влади та іноземними конкурентними органами.....	40

Розділ IV

Процедури правозастосування у конкурентному праві

4.1. Проведення у справах про порушення конкурентного законодавства	42
4.2. Стадії провадження у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції	43
4.3. Докази та стандарти доказування у справах Антимонопольного комітету України.....	44
4.4. Процесуальні права та гарантії учасників конкурентного провадження	46
4.5. Судовий контроль за рішеннями Антимонопольного комітету України	48

Розділ V

Монополізація ринків та контроль за концентраціями

5.1. Домінуюче (монопольне) становище: поняття та критерії.....	51
5.2. Визначення ринку: товарні, територіальні та часові межі	54
5.3. Встановлення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання	62

5.4. Зловживання домінуючим (монопольним) становищем	63
5.5. Класифікація зловживань: експлуатативні та виключні.....	66
5.6. Контроль за концентраціями суб'єктів господарювання	68

Розділ VI

Антиконкурентні узгоджені дії та інші форми антиконкурентної поведінки

6.1. Поняття та види узгоджених дій суб'єктів господарювання	75
6.2. Порядок надання дозволу на узгоджені дії суб'єктів господарювання.....	78
6.3. Антиконкурентні узгоджені дії.....	80
6.4. Антиконкурентні узгоджені дії у сфері публічних закупівель	82
6.5. Пом'якшення відповідальності за антиконкурентні узгоджені дії (leniency policy): український та європейський підходи.....	85
6.6. Антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування та органів адміністративно-господарського управління і контролю	87

Розділ VII

Недобросовісна конкуренція

7.1. Поняття та система правопорушень у сфері недобросовісної конкуренції	90
7.2. Неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання	91
7.3. Створення перешкод конкуренції та досягнення неправомірних переваг	93
7.4. Захист комерційної таємниці у системі конкурентного права.....	95

Розділ VIII

Конкуренція у спеціальних сферах

8.1. Конкурентне право у сфері публічних закупівель	98
8.2. Роль Антимонопольного комітету України в системі Prozorro.....	100
8.3. Конкуренція на цифрових ринках	101
8.4. Конкуренція в умовах воєнного та післявоєнного періоду	103

Розділ IX

Природні монополії та державне регулювання

9.1. Поняття та ознаки природної монополії.....	106
9.2. Сфери діяльності суб'єктів природних монополій.....	107
9.3. Державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій	111
9.4. Національні комісії як суб'єкти регулювання у сферах природних монополій.....	113
9.5. Анбандлінг як інструмент демонополізації ринків	115
9.6. Анбандлінг у праві Європейського Союзу та перспективи його застосування в Україні	117

Розділ X

Відповідальність у конкурентному праві

10.1. Поняття, функції та принципи відповідальності у конкурентному праві	120
10.2. Господарсько-правова відповідальність та її форми у конкурентному праві	122
10.3. Штрафи та інші санкції за порушення конкурентного законодавства.....	124

10.4. Пом'якшення та звільнення від відповідальності за порушення конкурентного законодавства	126
10.5. Відповідальність за порушення конкурентного законодавства у сфері публічних закупівель	127
Список використаної та рекомендованої літератури	130

ВСТУП

Конкурентне право в сучасних умовах розвитку ринкової економіки набуває значення одного з ключових інструментів державного впливу на економічні процеси. Його призначення виходить далеко за межі суто охоронної функції, що зводиться до заборони антиконкурентної поведінки та застосування санкцій. Конкурентне право формує правові умови функціонування ринків, визначає межі допустимої економічної поведінки суб'єктів господарювання та забезпечує баланс між свободою підприємництва і публічними інтересами держави та суспільства.

У сучасній доктрині господарського права конкуренція розглядається не лише як економічне явище, а як комплексна економіко-правова категорія, що має нормативний, інституційний і функціональний виміри. Саме через інститути конкурентного права держава впливає на структуру ринків, запобігає надмірній концентрації економічної влади, стимулює інновації та забезпечує ефективний розподіл ресурсів. У цьому сенсі конкурентне право слід розуміти як складову механізму реалізації економічної політики держави, а не як автономну галузь заборон і процедур.

Авторський підхід, покладений в основу цього підручника, ґрунтується на положенні про господарсько-правову природу конкурентного права. Конкурентні правовідносини виникають і реалізуються у сфері господарювання, а отже мають оцінюватися з урахуванням економічної доцільності, публічних інтересів та завдань сталого розвитку. Такий підхід дозволяє подолати формально-юридичне сприйняття конкурентного права як сукупності норм адміністративного або квазікримінального характеру та розглядати його як інструмент регулювання економічної поведінки суб'єктів господарювання.

Особливе місце у системі конкурентного права займають інституційні та процедурні механізми правозастосування. Діяльність Антимонопольного комітету України, практика прийняття рішень у справах про порушення конкурентного законодавства, а також судовий контроль за такими рішеннями істотно впливають на якість конкурентного середовища. Водночас сучасна практика правозастосування виявляє низку системних проблем, пов'язаних із межами дискреції конкурентного органу, стандартами доказування антиконкурентних узгоджених дій, оцінкою концентрацій та співвідношенням превентивних і санкційних інструментів впливу.

Окремої уваги потребують питання регулювання конкуренції у спеціальних секторах економіки. Публічні закупівлі, цифрові ринки, а також сфери природних монополій характеризуються поєднанням конкурентних і адміністративних методів регулювання. У цих умовах конкурентне право виконує не лише коригуючу, а й структуроутворюючу функцію, спрямовану на формування відкритих і недискримінаційних ринків. Інститут анбандлінгу у сферах природних монополій розглядається в підручнику як приклад сучасного інструменту демонополізації, що поєднує економічні та правові механізми впливу на ринкову структуру.

Важливою складовою сучасного конкурентного права є його динамічний характер. Трансформація ринків, поява нових бізнес-моделей, цифровізація економіки,

а також воєнні й післявоєнні виклики зумовлюють необхідність адаптації правових інструментів захисту конкуренції. У цьому контексті конкурентне право постає не як статична система норм, а як гнучкий регулятор, здатний реагувати на структурні зміни в економіці та забезпечувати баланс між регуляторним втручанням і свободою господарської діяльності.

Метою цього навчального посібника є формування у здобувачів магістерського рівня вищої освіти цілісного уявлення про конкурентне право як системний інститут господарського права, а також розвиток здатності критично аналізувати норми конкурентного законодавства і практику їх застосування. Навчальний посібник орієнтований на поєднання теоретичних положень із аналізом правозастосовної практики, що дозволяє не лише засвоїти нормативний матеріал, а й сформуванати навички професійного правового мислення у сфері конкурентної політики.

Структура навчального посібника побудована за принципом послідовного переходу від загальнотеоретичних засад конкурентного права до аналізу інституційних, процедурних і спеціальних аспектів його реалізації. Такий підхід забезпечує комплексне сприйняття конкурентного права як невід'ємного елемента сучасної моделі правового регулювання економіки та створює методологічне підґрунтя для подальших наукових досліджень і практичної діяльності у сфері захисту економічної конкуренції.

Навчальне видання

Швидка Тетяна Ігорівна

КОНКУРЕНТНЕ ПРАВО: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Навчальний посібник

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 12.02.2026. Формат 70×100/16.
Ум. друк. арк. 11,6. Обл.-вид. арк. 9,4. Тираж 100 пр. Зам. № 573

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>
E-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, м. Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017